

אִזְכָּרֵנוּ פֶּם

וּשְׁנֵנָתָם לְבָנֶיךָ וְדִבְרֵךְ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלַחְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשִׁכְבְּךָ וּבְקוּמָךְ:

פרשת השבוע למשפחה • כ"ח חשוון תשס"ח • 9 נובמבר 2007

מושג השבוע: תולדות

ברעיון של תולדות, של הולדה, טמון גם ההומניזם כערך חשוב ביהדות. לשאלה אם ישנו פסוק שיכול לכלול את כל התורה, עונה בן עזאי (תלמוד ירושלמי, מסכת נדרים ט, ד): "זה ספר תולדות אדם" (בראשית ה, א) הוא הכלל הגדול שבתורה. התורה כהומניזם מתעניינת באדם באשר הוא, והאתגר שלנו הוא ליישם גישה זו לצד התפיסה הלאומית ולקיימן בו זמנית.

בן ארצא

המילה תולדות, המעניקה את שמה לפרשה, הינה כמדומני מפתח לגישה לתנ"ך ולמורשת היהודית בכלל. לקראת סופם של חמשת חומשי התורה תופיע ההזמנה או ההוראה ללמוד היסטוריה בבחינת דע מאין באת, ככתוב: "זכור ימות עולם, בינו שנות דור ודור" (דברים לב, ז). אין צורך להמציא את הגלגל ואין לחשוב שזהות ניתן לבנות יש מאין. את ההיסטוריה אנו צריכים לא רק להכיר בעל פה אלא אף לנסות להפיק ממנה לקחים.

פרשת תולדות (בראשית כה, יט-כה, ט)

אשנב לפרשה:

- * תפילת יצחק שרבה אשתו תלד
- * לידת עשו ויעקב
- * מכירת הבכורה של עשו ליעקב
- * רעב בארץ ישראל
- * מריבות על בארות מים
- * כריתת ברית בין יצחק לשכניו
- * פרשת ברכות יצחק ליעקב ועשו
- * יעקב בורח מעשו אל דודו לבן היושב בפדן ארם

"וַיִּמְלֵאוּ יָמֶיהָ, לָלֶדֶת; וְהָיָה תוֹמָם, בְּבִטְנָהּ" (כה, כד)

פסוק נכיר אל הילדים על אלקים

פרשתנו גדושה באירועים מרתקים. אני בחרתי לעיין בראשית הפרשה ולנסות להכיר את עשו ויעקב על פי הכתובים משלב היותם במעי עמם רבקה עד התחלת המתחים ביניהם.

קראו את הפסוקים יט-כח בפרק כה

לפי תפילת יצחק אנו מבינים שרבקה עקרה ואין להם ילדים. לפי המסופר הם היו נשואים עשרים שנה עד שנולדו התאומים. יצחק מתפלל וכתוב שרבקה הרה. אך מיד בפסוק הבא (כב) רבקה אומרת דבר עצוב: "אם כן למה זה אנכי?" ההריון של רבקה קשה לה, העוברים "התרוצצו", לחצו ודחקו ברחם. רבקה, שכנראה לא ידעה שישנם שני עוברים, תוהה: אם זה מה שאני צריכה לסבול למה לי כל העניין הזה, והייתי מוותרת על ילדים. רבקה הלכה לדרוש ולהבין מה קורה וכנראה התייעצה עם איש האלוהים (נביא או חכם). החכם אומר לה שמהעוברים בבטנה עתידים לצמוח

עמים גדולים וחשובים. כמו שהם מתרוצצים עכשיו בבטנה של רבקה כך הם עתידים להלחם אחד בשני במשך דורות, ותמיד ינסה עם אחד לשלוט על האחר. הנה הגיע יום הלידה ואכן ילדה רבקה תאומים. מי הם הילדים האלה?

הראשון, הבכור, מתואר אדמוני (גיינג'י או בשערות או בלחיים) וכל גופו מכוסה שער כאדרת, מין מעיל של שער על גופו. הבן הזה נקרא עשו. מדוע שם זה? הרשב"ם מסביר שזה מלשון "עשוי" - הילד שנולד מלא שערות היה נראה כאילו מבוגר וגמור ועשוי כבר בלידתו. אחיו התאום יצא אחריו, והוא הצעיר. כאשר יצא ראו שידו אוחזת בעקב של אחיו עשו. קראו לו יעקב. יעקב סביל, כאילו אחיו מושך אותו החוצה והוא רק אוחז בעקב של עשו.

הילדים גדלו ומסופר שעשו היה צייד איש שדה ויעקב "איש תם" יושב אוהלים. עשו איש שטח, ציד, עסוק בפעילות בשדה. לעומתו יעקב מתואר כאיש פאסיבי, שלם, מקבל דברים כמו שהם. כנראה שיעקב היה רועה צאן כפי שכתוב בבראשית פרק ד, כ אודות יבל שהיה: "אבי יושב אהל ומקנה" ומסבירים שהיה רועה צאן. כיון שהרועה אינו יושב במקום קבוע אלא מקים אוהל במקום המרעה כינו אותו "יושב אוהל". רועה צאן יושב בשקט, שומר על העדר, מחלל ונותן לצאן לרעות ויש לו פנאי ושקט אלא אם כן ישנו אירוע יוצא דופן. בניגוד אליו, הציד הפעיל נמצא כל הזמן בתנועה, מתכנן כיצד לצוד.

סוף הקטע מספר לנו כי ההורים, יצחק ורבקה נמשכו, כל אחד מהם לאחד משני האחים השונים כל כך במראם

הולך לעקדה, לא יוצא מארץ ישראל, נולד שני לאחיו ישמעאל, לא מחפש לעצמו אישה אלא אברהם שולח את אליעזר למצוא לו אישה (ויצחק היה בן ארבעים כאשר התחתן, זוכרים?). והוא דווקא אוהב את עשו. רבקה, שעוזבת את בית אביה ובאה לארץ כנען, מתחתנת עם יצחק, מארגנת את הברכות ליעקב, היא הפעילה יחסית ואוהבת את יעקב. האם אתם יכולים להסביר מדוע יצחק נמשך לעשו ורבקה ליעקב?

נקודה למחשבה:

דרך עיון בפסוקים ראינו ששני האחים בעלי אופי, התנהגות והתעניינות שונים. התורה אינה מייחסת לזה שום דבר יוצא דופן וודאי לא מסמנת משהו כ"רע". חז"ל והפרשנים בעקבותיהם, ייחסו לתיאורים משמעויות של אופי "טוב" ו"רע". לדוגמה: "ויתרוצצו" - יעקב רץ לצאת לבית מדרש של שם ועבר ועשו רץ לצאת לבית עבודה זרה; "והנה תומים" - מדוע כתיב חסר (ללא אלף)? אחד צדיק ואחד רשע; "אדמוני" - סימן שיהא שופך דמים. מדוע לדעתכם חז"ל הכניסו באופן שיטתי מימד זה בפרשנות על הפסוקים האלה?

שבת שלום!

ד"ר ח'נא

קשת ירושלים

ובעיסוקם. יצחק נמשך לעשו ואהב אותו כי ציד בפיו. רוב המפרשים מבינים שהציד בפיו של יצחק, זאת אומרת שעשו דאג לו לאוכל מן השטח. ורבקה אהבה את יעקב, סתם, ללא נימוק.

נקודה למחשבה:

- * מצטיירים כאן שני אחים בעלי מזג הפוך: עשו אדמוני, ציד פעיל, בשטח, מתוחכם בחיפוש אחר ציד, יצא ראשון מבטן אמם, אביו אוהב אותו כי דואג לו לאוכל טרי מן השדה. יעקב לעומתו, יוצא אחרי עשו ואוחז בעקבו וזה גם רומז לשמו. הוא יושב באוהל, תם ואף בתיאור שרבקה אוהבת אותו זו אהבה ללא הסבר, ללא עשייה מצדו של יעקב. האם האפיונים האלה של יעקב ועשו באים לידי ביטוי בסיפורים האחרים בפרשה שלנו (מכירת הבכורה, קבלת הברכות)?
- * עם איזה אח אתם מזדהים יותר, עשו או יעקב? הסבירו למה.
- * האם אתם מכירים תאומים במשפחה או אצל חברים? האם הם דומים בהתנהגות ובאופי או שגם אצלם יש הבדלים משמעותיים?
- * האם נראה לכם שיצחק אהב רק את עשו ורבקה רק את יעקב?
- * מבין שלשת האבות יצחק הוא הפחות פעיל, יותר שקט,

"בא אחיך במרמה; ויקח, ברכתך"

לפי כל ההסברים דלעיל, על יצחק המרומה היה להתחלחל ולחזור בו מנתינת הברכות ליעקב בהיודע דבר התרמית ואולם: "וַיַּחְרֹד יִצְחָק חֲרָדָה, גְּדֹלָה עַד-מָאֹד, וַיֹּאמֶר מִי-אֶפְאֹד הוּא הַצֵּד-צֶדֶד וַיָּבֵא לִי נֶאֱכַל מִכָּל בְּטָרִם תְּבוּאָה, וַאֲבָרְכֶהוּ; גַּם-בְּרוּךְ, יִהְיֶה" (כו, לג).

והרמב"ן אומר על פסוק זה: "אין דרך החרד חרדה גדולה עד מאד וצועק: 'מי הוא אשר רימני לברך אותי, שישלים צעקתו לאמר מיד: 'גם ברוך יהיה, אבל היה ראוי שיקללהו...'". אם נחזור לרגע למעמד הברכות ונעיין בו, נראה כי יצחק חושד לאורך כל הדרך: "... וַיֹּאמֶר, הֲקֵל קוֹל יַעֲקֹב, וְהִצִּידִים, יְדִי יַעֲשֶׂוּ" הוא מפעיל את כל חושיו הפעילים על מנת לוודא כי זהו עשו לפני שהוא מברך ובכל זאת לא עוצר ומחליט לברך למרות חוסר הוודאות. מהו הדבר אשר גורם לו לברך למרות הספק ולאשש את הברכה לאחר התגלות התרמית. הרב אלחנן סמט מציע הסבר מעניין: יצחק בחר להעניק את הברכות לעשו לא כי לא הכיר את אופיו ולא כי חשב שישתנה, התורה מפרשת כי יצחק אהב את עשו "כי ציד בפיו", עשו הוא הבן המעשי, המוצלח זה שיועד להסתדר בחיים ולא רכרוכי יושב אוהלים כיעקב, מי אם לא עשו הוא הראוי לעושר כלכלי ולשלטון. אמנם עשו חסר את הפן המוסרי הייחודי ליעקב, אולם עדיף איש שדה חסר מוסר על פני איש בעל מוסר תאורטי בלבד. למרות התרמית בוחר יצחק להעניק את הברכה ליעקב, כי במעשהו הנחוש (אמנם מלכתחילה לא רצה יעקב להיענות לרבקה, אולם משהחל בתרמית, היה נחוש וערמומי אל מול אביו) הראה יעקב כי גם הוא ניחן בתכונות 'עשיוניות' ולכן הוא ראוי כאיש רוח

גנבת הברכות הינה ללא ספק אירוע דרמטי במשפחת האבות אשר השפיע באופן מכריע על משפחת יצחק בכלל ועל יעקב בפרט. המשפחה נפוצה לכל עבר, בין הבנים התאומים נפערה תהום לנצח, ועל יעקב, שכל אשר רצה לכאורה היה למלא את רצונה של אמו, נגזר לעזוב את בית הוריו לשנים ארוכות ולכשיחזור לא ימצא את אימו עוד בין החיים. שגרת החיים השלווה המתוארת עד מתן הברכות שוב לא תחזור. המפרשים מציעים הסברים שונים לעובדה שיצחק ראה בעשו ממשיך דרכו וכמושא הראוי לברכות ה' לאברהם. "וַיָּהִי כִּי-יָקָן יִצְחָק, וַתִּבְרָכֶינּוּ עֵינָיו מִרְאֵת; וַיִּקְרָא אֶת-עֶשָׂו בְּנוֹ הַגָּדֹל, וַיֹּאמֶר אֵלָיו בְּנִי, וַיֹּאמֶר אֵלָיו, הֲגִנִּי" (כו, א) האברבנאל מפרש את העיוורון כעיוורון שכלי: "שעניי שכלו וכוונתו כהו בעניין עשו ולא ראה ולא התבונן במעשיו כראוי". המדרש מייחס כהות עיניים זו לעובדה שיצחק, שעבר את חווית העקדה - עולה תמימה, שוב לא יכול היה להבחין במעשי מרמה ולכן לא הבחין בערמומיות עשו והאמין שהוא ראוי יותר.

הרד"ק נוקט גישה הפוכה: "בנו הגדול: וטעם יצחק שהיה חפץ לברך עשו הרשע, כי חשב שבאמצעות הברכות יתהפך למידת הטוב ויטיב דרכיו." כלומר יצחק הכיר באופיו האמתי של עשו, אולם חשב כי על ידי הכתרתו כממשיך השושלת בברכות יחזור לדרך הישר. המלבי"ם מסביר כי למעשה אין בברכות שבירך יצחק את יעקב ושהיו מיועדות לעשו דבר מברכת ה' לאברהם אלו ברכות כלכליות ומדיניות בלבד, אולם ברכת הארץ והזרע שהיא עיקרה של ברכת ה' לאברהם שמורה ליצחק.

בתקווה שאנו נדע להעריך נכונה את תכונותיהם של ילדינו ולהתאים לכל אחד את "הברכה" לפי אופיו האמיתי, שבת שלום.

שי מלנין

אב לתלמידים בגן קשת

בעל יכולות להוציא את חזונו אל הפועל. מה היא, אם כן, אותה חרדה שחרד יצחק לכשהבין שאכן חששו התאמת ויעקב הוא זה שנטל את הברכות? אומר הרב סמט: "נראה כי אין זו אלא חרדת האב המגלה את טעותו המתמשכת בהערכת בניו, והמבין את השלכותיה על שלמות משפחתו מעתה ואילך."

כיום, אולם בזכות נפלאות הטכנולוגיה, הפונדקאית נושאת ברחמה את זרע האב וביצית האם. יחד עם זאת, נותרה השאלה: עם כל הקדמה הרפואית - האין נשכחת האישה?! כולנו נחשפנו לסיפורי הצלחה מדהימים כשתינוקות נולדו לאחר שנים של ניסיונות. ההתרגשות היא כמובן רבה לנוכח הנס - העולל הרך. אולם אם נסקור לאחור את השנים שעברו על הזוג, ובמיוחד על האישה, נגלה שנים של ייסורי גוף ונפש, קשיים כלכליים בשל אובדן ימי עבודה ואף פיטורין. טיפולי פרויקט הם טיפולים קשים לגוף ובעיקר לנשמה. על-אף הניסיון הרב שמצטבר במרפאות הפריון עדיין אין יודעים מה השפעת טיפולים אלו על בריאות האם והעובר לאורך זמן. נשים שאינן מצליחות להרות מתארות את עצמן כילא שלמות, כיפגומות, הן בעיני עצמן והן מתוך יחס המשפחה והחברה כלפיהן. כדברי רחל אמנו אל יעקב "הבה לי בנים ואם אין מתה אנכי" (בראשית ל א). הכמיהה אל הילד הופכת למסע אל הרצון הכן והאמיתי להיות לאם אבל גם אל הרצון להשתייך לקבוצה ולהגשים את הנורמות שהיא קובעת ליחיד. האם החברה הישראלית ממשיכה לשדר את המסר התנכ"י שפרי בטןך הוא המגדירך כאישה שלמה?! אם שרה המתנינה לגיל 90 ולא התלוננה מה לך כי תליני בת העשרים שלושים? בעבר מימון טיפולי פוריות היה מוגבל, אך כיום על-פי חוק הבריאות הממלכתי אין כל הגבלה על מספר הטיפולים. בפני הזוג מוצגת למעשה תפיסה חברתית כי החברה אינה שמה כל סייג וכי ההקרבה מחייבת את הזוג ואת החברה. האם לא כדאי להגדיר סף כלשהו שמעבר לו על הזוג לקבל את הדין ולחפש חלופות אחרות? למשל, ניתן לעודד אימוץ על-ידי מענק כלכלי בדומה למענק הניתן לטיפול פרויקט. על החברה הישראלית לאזור אומץ ולמצוא את המינון הנכון בין תמיכה ועידוד הילודה לבין מניעת קיבועה של האישה במסלול מיוסר.

איילת יוספסברג-בן יפאס

אם לתלמידות בגן ובכיתה ב' קשת בי"ס בגן גוריון

מלנין יאיר יאיר קפא"ר "לשר"

ממלכת ארמים ואלוהים אלו מוסדא פחיון "קשר"

הקשר לילי:

052-6040704

לל פכסל אל:

www.gesher-mazkeret-batya.org.il

ילדים זה שמחה
ילדים זה ברכה
לכם יש לא של זה
כאלה בגלל אלול פלמא
לכל גלאל אל פלמ
היושע סובל

נדמה כי אחד המיתוסים החזקים ביותר המושרשים בתרבות היהודית הינו מיתוס האימהות. תרבותית, בימי התנ"ך כמו גם בימינו אנו, האימהות נתפסת כתפקידה החשוב ביותר ולעתים הבלעדי של האישה. בימי התנ"ך אישה עקרה נחשבה כמקוללת על ידי האל מצבה הכלכלי ומעמדה החברתי היו קשים.

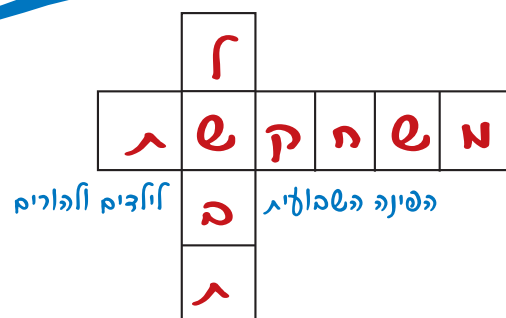
תחילתו של המיתוס הינו בארבע האימהות אשר רובן ככולן סבלו מעקרות, שרה, רבקה, רחל ואף לאה, לאחר לידת חמישה בנים, נעצר רחמה. מדוע קוללו האמהות בעקרות בעוד האבות בורכו? "אמר רבי לוי: שהיה הקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתם. אמר הקדוש ברוך הוא: עשירות הן, נאות הן, אם אני נותן להם בנים אינן מתפללות לפני." מדרש תנחומא.

אחד הפתרונות שהיו מצויים בידי נשות המקרא היה השפחה הפונדקאית אשר ניתנה לכלה עם נישואיה, הפונדקאית הראשונה הינה כמובן הגר. תופעת הפונדקאות ככל הנראה נעלמת בתקופת השופטים והמלכים אשר פתרו את בעיית העקרות על-ידי ריבוי נשים.

מעניין כי העקרות בתנ"ך נתפסת כאימהית, בהכללה, אין התייחסות כלל לעקרות גברית. אולם, ישנם רמזים הן בפשט והן בדרש, ספקות נתלו באבהותו של אברהם על יצחק. שהרי בכתוב מצוין בכפילות "ואלה תולדות יצחק בן-אברהם אברהם הוליד את יצחק" בראשית כה יט, רש"י אף רואה צורך לחזק את אבהותו של אברהם: "לפי שהיו ליצני הדור אומרים מאבימלך נתעברה שרה, שהרי כמה שנים שהתה עם אברהם ולא נתעברה הימנו. מה עשה הקב"ה צר קלסתר פניו של יצחק דומה לאברהם."

כיום ניתן לאבחן עקרות הן אצל הגבר והן אצל האישה. שיטות מתקדמות ומתן תרופות הורמונליות מאפשרות ומעודדות ביוץ, או יצירת תאי זרע. בעבר הופקו הורמונים אלו משתן של נזירות ונשים הרות, כיום עם פיתוח הביוטכנולוגיה, חלקם מיוצרים על-ידי תרבויות-תאים שהונדסו גנטית. ההפריה אשר בה מתבצעת הפריה הביצית מחוץ לגוף האישה, ולאחר מכן מוחדרת הביצית המופרית אל תוך הרחם מאפשרת פתרון לזוגות רבים. פריצת-הדרך המשמעותית ביותר בטיפול פרויקט הגבר הינה פיתוח שיטת הזרקה של הזרע אל תוך הביצית. הפונדקאות קיימת אף

חברי הקהילה
מברכים את משפחת דוד
על הולדת הבן
שתראו ממנו הרבה נחת.

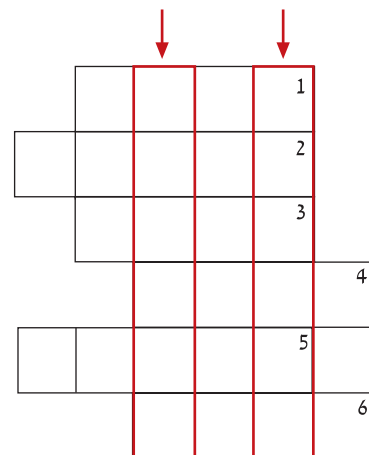

לפניכם הגדרות במאוזן לשש מילים מפרשות חיי שרה ותולדות. מצאו את המילים ע"י עיון בפסוקים המצוינים בסוגריים. אם פתרתם נכונה, יופיעו במאונך לקחים שמות שתי ערים בארץ המופיעות בפרשת תולדות, בפרק כו, פסוקים כב ולג.

בהצלחה!

הגדרות:

1. אבא של יהודית (אשת עשיו) וגם שמו של ילד מגן ארז (בראשית כו, לד)
2. מחזיקה ותופסת, בכתוב מלא (כה, כו)
3. לא טובות, ובשינוי ניקוד - שם ילדה בגן ארז (כח, ח)
4. להוציא מים מבאר, בכתוב חסר (כד, כ)
5. אבא של רבקה (כה, כ)
6. " _____ המכילה", שם נקברו אברהם ושרה (כג, ט)

נלך ויפוצץ צלצור

